

dostupa: http://azbyka.ru/otechnik/Kiprian_Kern/antropologija-svjatogo-grigorija-palamy/2

5. Losskiy V. N. Bogovideniye / V. N. Losskiy. – М.: ООО «Izd-vo AST», 2003.

6. Makarenko A. S. O moyem opyte / A. S. Makarenko // Ped. soch.: v 8 t. – М.: Pedagogika, 1984. – Т.4. – С.248–267.

7. Slovnyk ukrayins'koyi movy / NAN Ukrayiny, In-t movoznavstva im. O. O. Potebni. Stattiya «Peretvorenyya». – К., 2011. – Rezhym dostupu: <http://www.inmo.org.ua/sum.html>

8. Sukhomlinskiy V. A. O vospitanii / V. A. Sukhomlinskiy. – 4-e izd. – М.: Politizdat, 1982. – 270 s. – Rezhim dostupa: <http://pedagogic.ru/books/item/f00/s00/z0000009/st019.shtml>

9. Khabermas Y. Budushcheye chelovecheskoy prirody / Y. Khabermas. Per. s nem. – М.: Ves' mir, 2002. – 144 s.

10. Khaydegger M. O sushchestve i ponyatii φύσις: Aristotel'. «Fizika» β-1 / Heidegger M. Wegmarken. – Frankfurt am Mein, 1967. – S.309–371 // Per. s nem. T. V. Vasil'yevoy, 2011. – Rezhim dostupa: <http://refdb.ru/look/2305043.html>

11. Khoruzhiy S. S. Issledovaniya po iskhastskoy traditsii / S. S. Khoruzhiy. – SPb: RKHGA, 2012. – Т.1: K fenomenologii askezy. – 2012. – 237 s.

12. Shul'ts D. Ucheniye o netvarnykh energiyakh i ideya teozisa v zapadnoy srednevekovoy filosofii / D. Shul'ts // Filosofiya i kul'tura. – 2012. – №4 (52). – S.89–95.

13. Yakovenko A. I. Khrystyans'ka ontolohiya: bohopodobnist' lyudyny yak vyzemodopovnyuyucha yednist' vcheniyya pro obozhnennya / A. I. Yakovenko // Kul'tura i suchasnist': Al'manakh – К.: Milenium, 2008. – №1. – S.33–38.

14. Russell N. The Doctrine of Deification in the Greek Patristic Tradition. – NY, Oxford University Press, 2004. – 418 p.

Rogova E. G., PhD, Associate Professor, Head of the Department of Philosophy of education, Dnipropetrovsk Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education (Ukraine, Dnipropetrovsk), rogova69@bk.ru

A metamorphosis as the subject of philosophical–educational analysis

A concept «metamorphosis» is considered in the context of axiofilling of modern education. The aim of this article is the analysis of concept with the research of potential educational possibilities that can open the phenomenon of metamorphosis for personality. The methodological base of research is the combination of the systematically, hermeneutics, historical and socio-cultural methods. The philosophical–educational analysis of concept «metamorphosis» taking into account its origin from the religious–ethical sphere of East–European culture and marking its impossibility without participation by personality allowed to take step from a patristic inheritance to the modern educational tasks. The ways of opening for personality the phenomenon of metamorphosis were offered by the facilities of education that specify it from the side of the ontology, anthropology and axiology through strategies of forming of the intellectually–emotional impressions from events, contemplation, immersion and reflections that allow to spread metamorphosis from the theoretical plane to space of life's building.

Keywords: metamorphosis, transforming, personality, education, religious education.

Рогова Е. Г., кандидат философских наук, доцент, заведующая кафедрой философии образования, Днепропетровский областной институт последипломного педагогического образования (Украина, Днепропетровск), rogova69@bk.ru

Метаморфозис как предмет философско–образовательного анализа

Понятие «метаморфозис» рассмотрено в контексте заданий аксионального наполнения современного образования. Целью статьи является анализ понятия с исследованием потенциальных образовательных возможностей, которые могут открыть растущей личности феномен метаморфозиса. Исследование базируется на сочетании системного, герменевтического, исторического и социокультурного методов. Философско–образовательный анализ понятия «метаморфозис», учитывая его происхождение из религиозно–этической сферы восточно–европейской культуры и отмечая его невозможность без личностного участия, позволил сделать шаг от патристического наследия к задачам современного образования. Предложенные пути открытия феномена метаморфозиса средствами образования, конкретизируемыми его со стороны онтологии, антропологии и аксиологии, через стратегии формирования интеллектуально–эмоциональных впечатлений от событий, созерцания, погружения и размышлений, позволяют вывести метаморфозис из плоскости теории в сферу жизнеустройства.

Ключевые слова: метаморфозис, преобразование, личность, образование, религиозное образование.

УДК 37.013

Сагуйченко В. В., кандидат філософських наук, доцент, докторант кафедри філософії, Харківський національний педагогічний університет ім. Г. С. Сковороди (Україна, Харків), valentina.sag@ukr.net

КУЛЬТУРНЕ ЗНАЧЕННЯ ІДЕЇ УНІВЕРСИТЕТУ

Досліджується проблема культурного значення ідеї університету. Наше сьогодення, що характеризується економічною і культурною глобалізацією, само актуалізує питання масового характеру вищої освіти, її значення для подальшого розвитку науки, технологій, впровадження інновацій. Актуально для України є стратегія вибору моделі вищих навчальних закладів, зокрема моделі університету. У складних соціокультурних умовах не випадково актуальним стає дослідження і збереження культурного значення ідеї університету.

Підкреслено важливість дослідження культурного значення реформування вищої освіти з метою виховання особистості, здатної до протистояння масовому натиску, в тому числі і масовій субкультури.

Запропоновано при реформуванні вищої освіти України обритувати модель вищої освіти країни з врахуванням національної культури та ризиків, що притаманні глобалізаційним процесам в освіті. Акцентовано увагу на системному реформуванні цілісної освітньої сфери, починаючи від дошкільної, початкової, середньої і до вищої системи освіти.

Ключові слова: університет, вища освіта, культура, філософія освіти.

Наш час характеризується глобальними змінами економічної і культурної сфери. Проводяться широкі дискусії з проблемами масової та елітарної освіти. Дискутуються питання актуальності і доступності до якісної освіти, отримання вищої освіти, її моделі та структура, співвідношення між глобальними тенденціями змін в освіті та збереження національного у змісті освіти. З'ясовується та уточняється роль університетів у сучасних соціокультурних контекстах. Невипадково, Ортера–и–Гасет акцентував, що факультет культури повинен стати центром університету. Дослідник вважав за головне і необхідне завдання університету формування особистості, здатної до протистояння масового натиску. Швидко розвиваюча технократичність мислення вимагала дослідників, серед яких були Гумбольдт і Ньюмен, акцентувати увагу на ролі гуманістичної освіти і виховання. А Гегель, що поділяв освіту на теоретичну і практичну, підкреслював важливість теоретичної освіти для сприймання об'єктів у їх вільній самостійності, без суб'єктивного контексту. Для практичної освіти він важливим вважав прояв розсудливості і міри у задоволенні природних потреб та намірів [2, с. 17].

М.І.Романенко, досліджуючи «загальносистемні зміни у взаємовідносинах людини та її соціального оточення в ХХ столітті, які у найзагальнішому вигляді як принципово новий спосіб інтеграції людини в соціокультурне середовище, підкреслює проблему культурологічного виміру системи освіти». Дослідник акцентує суть цих змін на тому, що «на перший план виходить онтологічний, екзистенціальний аспект взаємовідношень людини та культури, при якому, як зазначено у документах ЮНЕСКО, саме культура є «основоположним елементом життя кожної людини та кожного суспільства» [8, с. 51]. Якщо ми погодимось з тим, що «культура зберігає єдність нації, держави і суспільства, оскільки вона визначається ступенем здійснення цінностей та їх реалізацією в усіх сферах людських відносин», то для нас справедливим є і висновок: «через це культура кожного народу є первинною до її економіки, політики, права та моралі» [1, с. 65].

Мета дослідження: з'ясувати вплив соціокультурних контекстів, в тому числі національної культури, на формування моделі вищої освіти України, що реформує освітню галузь з врахуванням світового досвіду.

В Україні реформується система освіти. Проект Закону України «Про освіту» пройшов громадські та парламентські слухання. Але його ще не затверджено юстицією країни. На першій сторінці проекту документу держава закріплює своє ставлення до освіти як «основи інтелектуального, культурного, соціального, економічного розвитку суспільства і держави. Метою освіти є всебічний розвиток розумових і фізичних здібностей людини як особистості, здатної до етично відповідальної участі у житті суспільства, та забезпечення потреб суспільства у кваліфікованих фахівцях» [10, с. 1]. Далі у статті 3 (Державна політика у сфері освіти) Україна визнає освіту пріоритетною сферою соціально-економічного і культурного розвитку суспільства. Для нас важливим є з'ясування питання: якою є наша вища освіта, якою ми її бачимо у майбутньому, яку модель ми беремо за взірць і як вона поєднує національні культурні традиції з глобалізаційними процесами, що притаманні світовій освітній системі. Американська інформаційна агенція у 2014 році провело дослідження вищої освіти в країнах світу. І наша країна разом з Ізраїлем, Північною Кореєю, Росією, Фінляндією, опинилася у п'ятірці країн світу кращих за кількістю громадян з вищою освітою [14].

В той же час, інше джерело інформації (Thomson Reuters) Національного наукового фонду США свідчить: Україна займає 13 місце у світі за рівнем розвитку наукової і освітньої інфраструктури, 42 – за рівнем науково-дослідницької активності, 63 – серед інноваційних країн світу, 76 – з глобальної конкурентоспроможності. І це при явному зростанні з 1991 по 2014 рік кількості вищих навчальних закладів, кількості студентів, аспірантів, докторантів майже у тричі. Приріст українського ВВП за рахунок нових технологій становить 0,5–0,8% і є одним з найнижчих у світі (у розвинених країн досягає 50–90%). Значна кількість випускників вищих навчальних закладів не працює за фахом, від'їжджає з країни. Як на цьому непривабливому підґрунті повернути роль культурного значення ідеї університету? Адже навіть і сьогодні більшість дослідників ідеї університету займаються змістом університетської освіти, з'ясовуючи роль теоретичного і практичного знання, але як справедливо підкреслює інше дослідження, «університет мало або зовсім не досліджується з позиції його філософських, епистемологічних, культурологічних аспектів. Не виявлено залежність існування університету від домінування в ту чи іншу епоху стилю філософського мислення, характеру наукової раціональності, пануючого антропологічного типу, не зроблено в цьому відношенні широких культурфілософських узагальнень» [9, с. 13]. В умовах цих складних та неоднозначних глобалізаційних процесів, коли наднаціональні сили грають все більш значущу роль, університети повинні осмислити себе як заклади з певною культурою у національному контексті [7]. Українські дослідження підкреслюють, що «основну роль у вищій школі має відігравати багатоступенева університетська освіта, яка на першому етапі даватиме насамперед розуміння і широту кругозору, а на наступних забезпечуватиме значну індивідуалізацію навчання, відхід від нівелювання особистості в навчальному процесі» [4, с. 129].

Підкреслюючи українські контексти, інше вітчизняне дослідження нагадує, що «долю України сьогодні визначатимуть генерації, народжені в часи її незалежності.

Від їхніх людських якостей, стратегію формування яких визначає філософія освіти, буде залежати майбутнє нації і перспектива розвитку українського суспільства» [6, с. 187]. За ствердженням К. Ясперса «університет пред'являє вимоги беззаперечного прагнення до пізнання. Так як пізнання можливе тільки внаслідок самостійної ініціативи, то цілком університету є та самостійність, що необхідна також для життя в цілому: власна відповідальність окремої людини. Всередині своєї сфери вона не знає ніяких авторитетів, вона живить повагу лише до істини в її безкінечних образах – це та істина, яку всі шукають, но якою ніхто остаточно і в готовому вигляді не володіє» [12, р. 77]. Ситуація затрудняється все зростаючим бажанням сучасного суспільства до все більшого споживання, коли «вже недостатньо просто відкинути розваги як те, що відволікає від реальності. За цих умов необхідно заново подумати як масована присутність розваг у повсякденному житті людей змінює наші уявлення не тільки про те, як працює демократія, але і про інші аспекти людського життя, включно нас самих як істот, що наділені почуттями і емоціями і прагнучими до задоволень» [11, р. 53].

Важко визначитися, яку модель університету обрати, звернувшись до історії становлення університетів, які народжувалися на європейському континенті. Що сьогодні є у пріоритеті? Але, якщо звернутися до рейтингів вищих навчальних закладів, рейтингів університетів, можна побачити переваження американських вищих навчальних закладів над європейськими. Так, тільки 9 з 37 університетів та вищих навчальних закладів рейтингу припадає на європейські та інші (4 – велика Британія, 2 – Канада, 1 – Швейцарія, 2 – Японія). Всі інші – американські, що значно молодші за роком заснування ніж класичні і відомі нам європейські університети. Отже, з'ясуємо, що у кращих за цим рейтингом університетах у пріоритеті сьогодні. На першому місці – кількість досліджень проведених навчальним закладом, кількість випускників, що нагороджені престижними преміями (враховуються Нобелівська та Фулдівська премії), кількість публікацій у наукових фахових журналах. Як висновок можна зробити, що ці навчальні заклади працюють на кінцевий результат, що пов'язаний з якістю наукових досліджень, якістю науково-викладацького колективу, сучасним науково-технічним забезпеченням, здатністю залучати до себе найкращих викладачів та студентів. Всі ці навчальні заклади займалися дослідницькою діяльністю, що мала привести до застосування наслідків науково-дослідної діяльності у практичній діяльності. Невипадково, значна кількість досліджень фінансується промисловими корпораціями, великими фірмами, науковими фондами і є цільовими. А Гумбольдт та його послідовники вважали університет культуропороджуючим центром. Ідею ефективної роботи університету Гумбольдт бачив у свободі від всіх бажаних отримати сиюхвилинну практичну користь. Такими він вважав надмірне втручання своєї держави, церкви, промислових структур. Захист від цього закріплювала запропонована ним автономія університету. Основа університету Гумбольдта – це академічна свобода, яка не виключала певної підтримки державою наукових досліджень, видатних вчених, велика роль приділялася вихованню фахівців. У цій моделі вищого навчального закладу гуманітарне знання акцентувалося саме як розуміння на відміну від експертного знання,

що пропонувалося при поясненні певного наукового матеріалу викладачами університету.

Сьогодні є багато доступних рейтингів, серед яких досліджувалася і вища система України. За наслідками 2015 року до 800 кращих вищих навчальних закладів світу увійшли Харківський національний університет ім. Н. В. Каразіна, Київський політехнічний інститут, Сумський державний університет, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут». Найкраща позиція у Харківського національного університету, що посів 481 місце. Українські вчені у 2014 році, презентуючи Концепцію комплексного реформування науково-технічної сфери в Україні, нагадали, що були досягнення у сфері космосу, трубопроводів, суднобудуванні, машинобудуванні, авіації, кібернетиці, медицині. До 1992 року українська наука, що сформувалася у 1918 році, і яка концентрувалась більшістю в Академії наук, входила до десяти найефективніших наук світу. Але слід відмітити, як і раніше, так і тепер, гуманітарна наука у вищих навчальних закладах, незважаючи на зростання досліджень, залишається на другорядних позиціях.

Висновки. Отже, екстенсивний розвиток сектору вищої освіти в Україні, як свідчить Аналітичний огляд освітньої системи України 1990–2014 років, «зумовлювався як реальними потребами суспільства та економіки (розвиток комунікаційних та інформаційних технологій, реструктуризація економіки), так і кон'юнктурними чинниками, які мали штучний характер: схилені уявлення про суспільний престиж вищої освіти та диплома, поява привабливих спеціальностей (юристи, економісти)». Експерти, що працювали над цим аналітичним документом, вважають за необхідне акцентувати на найпоширеніші проблеми вищої освіти, а саме: «зниження рівня якості, застаріла матеріальна база та інфраструктура, слабкий зв'язок з ринком праці та неефективне використання державного замовлення, брак інституційної та академічної автономії ВИШів, брак прозорості в розподілі бюджетних коштів (держзамовлення), низька заробітна платія професорсько-викладацького персоналу та його швидке старіння, низька академічна мобільність, корупція та академічна нечесність» [3, с. 35–36].

Якщо враховувати аргументацію Ульриха Беха щодо глобальних взаємозв'язків та ризиків у контексті вищої освіти, то ми погодимося з тим, що при цьому змінюється громадянська і політична якість національного суспільства [13]. Важливим є дослідження М. Д. Култаєвої, де вона свідчить: «у сучасних концептуалізаціях всесвітнього суспільства тісно перетикаються сучасний дискурс глобалізації зі всім його відгалуженням та дискурс перспектив соціальної і культурної самоорганізації людства, в яких проходить пояснення саморозуміння теоретичної соціології і філософії, що відкривають нові горизонти у дослідженні єдності та різноманіття культур» [5, с. 44]. Тому є зрозумілим посилення ролі предметів філософсько-культурного спрямування, навіть у вищих навчальних закладах технічного профілю, адже відповідно до концепції гуманітарного розвитку України на період до 2020 року пріоритетним напрямком розвитку суспільства є гуманітарний розвиток держави з метою удосконалення суспільного середовища, створення умов для розвитку демократичної культури, для самовиявлення, саморозвитку особистості, що здатна жити у гармонії зі своєю національною культурою та за етикою Ганса

Йонаса відповідально сприймати глобалізаційні тенденції та ризики. У цій площині неможливо займатися питаннями тільки вищої освіти, не досліджуючи загальні проблеми доступності освіти. За матеріалами ЮНЕСКО, де Норвегія займає перше місце з 129 країн світу за доступністю до освіти, важливим є питання відвідування молодших класів, відвідування середньої школи, зокрема перехід із початкової школи до 5 класу, індекс грамотності дорослого населення, неперервність освіти, доступність до освіти у залежності від гендерної політики. Отже, реформування вищої освіти неможливо провести окремо від інших освітніх галузей, воно потребує системного підходу до всієї освітньої сфери України. І це добре розуміють небайдужі науковці Громадської організації «Фонду «Відкрита політика», які запропонували зробити наукові ліцеї першою ланкою в системі науки України. Невипадково, міністерство нашої країни, що займається освітою, не поділяється на освітні галузі, а поєднується з наукою. Отже, наука має провести системне дослідження впливу національної культури на становлення кращих моделей вищих навчальних закладів держави. Можна звернутися до досвіду інших країн. А він є. Так, у Бельгії, Данії, Ізраїлі освітою опікуються разом Міністерство освіти і Міністерство культури, у Греції і Туреччині – Міністерства національної освіти, у Німеччині – Міністерство освіти і технології, у Австрії – Міністерство науки і досліджень, у Австралії – Міністерство працевлаштування, освіти і підготовки кадрів.

Список використаних джерел

1. Выжлецов Г. П. Аксиология культуры / Г. П. Выжлецов. – СПб.: Изд-во С. Петербургского университета, 1996. – 152 с.
2. Гегель Г. В. Ф. Работы разных лет. Т.2. Сост., общая ред. А. В. Гулыгин. – М.: Мысль, 1971. – 630 с.
3. Георгій Касьянов. Освітня система України 1990–2014. Аналітичний огляд / Благодійний фонд «Інститут розвитку освіти». – К.: ТАКСОН, 2015. – 52 с.
4. Кремень В. Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати / В. Г. Кремень. – К.: Грамота, 2005. – 448 с.
5. Култаева М. Д. Локальное в лабиринтах всемирного общества: методологический аспект [Текст] / М. Д. Култаева // Вопросы философии. – 2011. – №9. – С.34–44.
6. Култаева М. Д. Суспільне поклонання філософії у сучасних соціокультурних контекстах / М. Д. Култаева // Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Філософія. – 2014. – Вип.42. – С.186–194.
7. Никольский В. С. Образование. Общество. Личность: Учебное пособие. – М.: МГИУ, 2008. – 132 с.
8. Романенко М. І. Освіта як об'єкт соціально-філософського аналізу. Наукова монографія. – Дніпропетровськ, 1998. – 131 с.
9. Ямпольская Л. И. Концептуализация классической «идеи университета» в неклассическом варианте. – Томск: STT, 2014. – 228 с.
10. Проект Закону України «Про освіту». – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/content/2015/11/10/zp-pro-osvitu.doc>. – Назва з екрану.
11. David Hesmondhalgh. The cultural industries. – London; Thousand Oaks, California: Sage, 2013. – 456 p.
12. Karl Jaspers. Die Idee der Universitat. Berlin, Heidelberg. – New York: Springer, 1980. – 132 p.
13. Ulrich Beck. Der kosmopolitische blick oder: Krieg ist Frieden. – Frankfurt am Main: Suhrkamp, 2004. – 281 p.
14. The Bloomberg Innovation Index 2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bloomberg.com/graphics/2015-innovative-countries/>.

References

1. Vyzhlecov G. P. Axiologija kul'tury / G. P. Vyzhlecov. – SPb.: Izd-vo S. Peterburgskogo universiteta, 1996. – 152 s.
2. Gegel' G. V. F. Raboty raznyh let. T.2. Sost., obshhaja red. A. V. Gulygin. – M.: Mysl', 1971. – 630 s.

3. Georgij Kas'janov. Osvitnja systema Ukrai'ny 1990–2014. Analitichnyj ogljad / Blagodijnyj fond «Instytut rozvytku osvity». – K.: TAKSON, 2015. – 52 s.
4. Kremen' V. G. Osvita i nauka v Ukrai'ni – innovacijni aspekty. Strategija. Realizacija. Rezul'taty / V. G. Kremen'. – K.: Gramota, 2005. – 448 s.
5. Kul'tajeva M. D. Lokal'noe v labirintah vseмирного obshhestva: metodologicheskij aspekt [Tekst] / M. D. Kul'tajeva // Voprosy filosofii. – 2011. – №9. – S.34–44.
6. Kul'tajeva M. D. Suspil'ne poklykannja filosofii u suchasnyh sociokul'turnyh kontekstah / M. D. Kul'tajeva // Visnyk Harkivs'kogo nacional'nogo pedagogichnogo universytetu imeni G. S. Skovorody. Filosofija. – 2014. – Vyp.42. – S.186–194.
7. Nikol'skij V. S. Obrazovanie. Obshhestvo. Lichnost': Uchebnoe posobie. – M.: MGIU, 2008. – 132 s.
8. Romanenko M. I. Osvita jak ob'jekt social'no-filosof'skogo analizu. Naukova monografija. – Dnipropetrovs'k, 1998. – 131 s.
9. Jampol'skaja L. I. Konceptualizacija klassicheskoj «idei universiteta» v neklassicheskom variante. – Tomsk: STT, 2014. – 228 s.
10. Proekt Zakonu Ukrai'ny «Pro osvitu». – Rezhym dostupu: <http://mon.gov.ua/content/2015/11/10/zp-pro-osvitu.doc>. – Nazva z ekranu.
11. David Hesmondhalgh. The cultural industries. – London; Thousand Oaks, California: Sage, 2013. – 456 p.
12. Karl Jaspers. Die Idee der Universitat. Berlin, Heidelberg. – New York: Springer, 1980. – 132 p.
13. Ulrich Beck. Der kosmopolitische blick oder: Krieg ist Frieden. – Frankfurt am Main: Suhrkamp, 2004. – 281 p.
14. The Bloomberg Innovation Index 2015. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.bloomberg.com/graphics/2015-innovative-countries/>.

Sahuichenko V. V., PhD, docent, doctoral student Department of philosophy Kharkiv National Pedagogical University G. S. Skovoroda (Ukraine, Kharkiv), valentina.sag@ukr.net

The cultural significance of the idea of the university

The article deals with the problem of the cultural significance of the idea of the university. Our present is characterized by economic and cultural globalization, though it actualizes a mass character of higher education, its importance for the further development of science, technology and innovations implementation. The relevant issue for Ukraine is a strategy of the higher education model choice, including university model. It is not accidental that within complex socio-cultural conditions the research and preservation of cultural significance of the idea of the university becomes the matter of topical interest.

The significance of research of cultural importance concerning higher education reforms is highlighted with the purpose to educate the character that is able to confront the massive onslaught, which includes the mass subculture onslaught.

It is offered when implementing reforms within the sectors of higher education in Ukraine to substantiate the model of higher education of the country, to take into account the national culture and the risks inherent to globalization in education. The attention is focused on the systematic reforming of the integrated educational sphere, moving from the pre-school, primary and secondary education to the higher educational system.

Keywords: university, higher education, culture, philosophy of education.

Сагуйченко В. В., кандидат философских наук, доцент, докторант кафедры философии, Харьковский национальный педагогический университет им. Г. С. Сковороды (Украина, Харьков), valentina.sag@ukr.net

Культурное значение идеи университета

Исследуется проблема культурного значения идеи университета. Наше время, что характеризуется экономической и культурной глобализацией, само актуализирует вопросы массового характера высшего образования, его значения для дальнейшего развития науки, технологий, внедрения инноваций. Актуальной для Украины является стратегия выбора модели высших учебных заведений, в частности модели университета. В современных социокультурных контекстах неслучайно актуальным становится исследование и сохранение культурного значения университета. Подчеркнута важность исследования культурного значения реформирования высшего образования с целью воспитания личности, способной противостоять массовому давлению, в том числе и массовой субкультуре.

Предлагается при реформировании высшего образования обосновывать модель высшего образования страны с учетом традиций национальной культуры и рисков, свойственных современным процессам глобализации в образовании. Акцентировано внимание на системное реформирование целостной образовательной сферы, начиная с дошкольного, начального, среднего и до высшего образования.

Ключевые слова: университет, высшее образование, культура, философия образования.

УДК 331.36

Мудрак В. І.,
кандидат філософських наук, доцент,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(Україна, Київ), nauka1961@mail.ru

ЕКОНОМІКА ЗНАТЬ В УКРАЇНІ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ: СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ

Розглянута роль вищої освіти у розвитку економіки знань в Україні. Зазначено, що в новій економічній парадигмі вища освіта як інститут, що сприяє передачі знань, стає головним фактором ресурсного забезпечення суспільних перетворень, соціального та економічного розвитку. Автором доведено, що у нових економічних умовах система вищої освіти функціонує в умовах певної невизначеності, яка є наслідком протиріч між «освіченістю та знаннями», як провідним ресурсом економіки знань, та «духовністю», як фактору розвитку людської цивілізації та українського суспільства в умовах техніко-технологічної парадигми економіки постмодерну. Відповідно зроблений висновок, що сучасна освітня парадигма має орієнтуватися на зміну ролі вищої освіти, яка має трансформуватися з «кузні кадрів» для вузькоспеціалізованих потреб економіки знань, в суспільний інститут, який формує «людину інноваційну», що забезпечує розвиток економіки знань та сардонійний розвиток суспільства у сфері нематеріального, духовного виробництва, орієнтується у своїй професійній діяльності на високі стандарти суспільних відносин, етики та культури, що історично склалися в українському суспільстві.

Ключові слова: економіка знань, вища освіта, парадигма, гуманізм, економіка, інтелект, духовність, протиріччя.

На початку ХХІ століття важливішим фактором, що впливає на економічну ситуацію в країні та на процеси, що відбуваються у системі освіти, є постмодерністські тенденції суспільно-економічного розвитку, коли на зміну «економіки фордизму», що заснована на жорстких принципах масового виробництва економії ресурсів, рутинній механічній праці, приходить нова економічна модель, в якій головну роль відіграють інтелектуальні можливості людини, технології виробництва, засновані на знаннях та інформації.

Виникає принципово нова парадигма соціально-економічного розвитку – «економіка знань» (knowledge economy), для якої характерним є те, що саме знання визнаються особливим і першорядним ресурсом, який є основою виробництва благ, джерелом технологічного розвитку, високоприбутковим товаром, фактором розвитку індивіда, основа для інновацій та створення наукоємних виробництв [7]. В цих умовах актуальною стає проблема взаємозв'язку економічних процесів та процесів, що відбуваються у системі вищої освіти, яка є провідним постачальником знань, що формують нову економічну парадигму.

Дані проблеми в силу їх глобальності не знайшли остаточного вирішення, що потребує подальших наукових досліджень та визначає актуальність цієї статті.

У витків осмислення «економіки знань» як принципово нового етапу розвитку людської цивілізації, стояли Ф. Альтбах, Д. Белл, Г. Бехманн, А. Даунсон, П. Друкер, Ф. Махлуп, Р. Нельсон, Н. Розенберг, Ф. фон Хайек та ін., що в своїх роботах переконливо довели: традиційна економіка, що орієнтується на використання природних ресурсів та традиційних технологій вичерпала свій потенціал. В ситуації економічного постмодерну, коли активно розвиваються процеси глобалізації та інформатизації, на зміну ресурсній економіці проходить нова соціально-економічна реальність, заснована на використанні невичерпаних ресурсів – знань та інтелектуальних можливостей людини. В цій новій соціально-економічній парадигмі головним постачальником